

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Vypořádání SJM v rámci dědického řízení - vnosy a investice

K zániku společného jmění manželů (dále jen „SJM“) může dojít podle zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“), na základě několika právních skutečností, přičemž jednou z nich je rozvod manželství. Kromě toho může SJM zaniknout i smrtí jednoho z manželů či výjimečně soudním rozhodnutím bez nutnosti rozvodu manželství. Tento článek se věnuje problematice vypořádání SJM v případě smrti jednoho z manželů v rámci dědického řízení, jakož i problematice vypořádání vnosů a investic v dědickém řízení.

Smrtí jednoho z manželů dochází k zániku manželství, jakož i k zániku SJM, které je následně zapotřebí vypořádat. Z ust. § 764 odst. 1 OZ vyplývá, že v případě, že manželství zanikne smrtí jednoho z manželů, dědické řízení ohledně majetku v SJM je vedeno podle pravidel majetkového režimu, který byl v manželství uplatněn. Pokud zemřelý manžel stanovil předem určité pokyny ohledně svého majetku pro případ své smrti, budou tato rovněž respektována. Pokud nebyly stanoveny žádné zvláštní podmínky, použijí se pravidla obsažená v § 742 OZ, s výjimkou § 742 odst. 1 písm. c) OZ, tedy až na výjimku standardní pravidla pro vypořádání SJM při absenci dohody manželů. Nehledě na výše uvedené se dědici s pozůstalým manželem mohou dohodnout na jiném způsobu vypořádání.

Uvedená pravidla pro vypořádání SJM v případě smrti jednoho z manželů jsou promítnuta rovněž i do procesní úpravy dědického řízení. Touto úpravou se rozumí ust. § 162 zákona č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“), které stanoví procesní postupu při vypořádávání SJM v rámci dědického řízení. Citované ust. § 162 odst. 1 ZŘS stanoví, že nejdříve dochází k ocenění majetku, jež byl součástí SJM ke dni smrti zůstavitele, a následně ke schválení případné dohody dědiců s pozůstalým manželem o způsobu vypořádání. Z uvedeného je zřejmé, že procesní předpis, jakož i OZ, preferuje vzájemnou dohodu subjektů ohledně vypořádání SJM. Pakliže se dědicové a pozůstalý manžel nedohodnou, aplikuje se ust. § 162 odst. 2 ZŘS, které normuje, že *„nedojde-li k dohodě podle odstavce 1, soud usnesením podle zásad uvedených v občanském zákoníku, určí, jaký majetek ze společného jmění patří do pozůstalostního jmění a jaký majetek patří pozůstalému manželovi, popřípadě též stanoví pohledávku, potřebnou k vypořádání majetku ze společného jmění.“*

Z uvedeného je zjevné, že se ZŘS v ust. § 162 odst. 2 odkazuje na zásady občanského zákoníku. Těmito zásadami jsou již zmiňované zásady stanovené v ust. § 764 odst. 1 OZ. Prostřednictvím odkazovacích norem dojde v rámci dědického řízení k aplikaci ust. § 742 s výjimkou ust. § 742 odst. 1 písm. c). Totožný závěr vyplývá rovněž z usnesení Nejvyšší soud, 24 Cdo 1763/2019 ze dne 5.2.2020:

Vzhledem k tomu, že zůstavitel zemřel dne 1.2.2017, je třeba v řízení o pozůstalosti postupovat podle zákona č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“). Při dědění se použije právo platné v den smrti zůstavitele (zákon č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, dále též jen „o. z.“; srov. § 3069 o. z.).

„Zanikne-li manželství smrtí manžela, posoudí se majetkové povinnosti a práva bývalých manželů v rámci řízení o dědictví podle toho majetkového režimu, který existoval mezi manžely, popřípadě i podle pokynů, které zemřelý manžel ještě za svého života ohledně svého majetku pro případ smrti

učinil; jinak se použijí pravidla uvedená v § 742, s výjimkou § 742 odst. 1 odst. 1 písm. c), ledaže se pozůstalý manžel dohodne s dědici o vypořádání jinak (§ 764 odst. 1 o. z.).

Zaniklo-li manželství zůstavitele jeho smrtí, soud usnesením stanoví obvyklou cenu majetku patřícího do společného jmění zůstavitele a pozůstalého manžela ke dni smrti zůstavitele a schválí dohodu pozůstalého manžela s dědici o vypořádání majetku patřícího do společného jmění manželů, není-li v rozporu s pokyny, které zůstavitel ještě za svého života udělal ohledně svého majetku pro případ smrti, popřípadě se zákonem (§ 162 odst. 1 z. ř. s.). Nedojde-li k dohodě podle odstavce 1, soud usnesením podle zásad uvedených v občanském zákoníku určí, jaký majetek ze společného jmění patří do pozůstalostního jmění a jaký majetek patří pozůstalému manželovi, popřípadě též stanoví pohledávku, potřebnou k vypořádání majetku ze společného jmění (§ 162 odst. 2 věta první z. ř. s.). Jak vyplývá z výše uvedeného, dohoda dědiců a pozůstalého manžela je preferovaným způsobem vypořádání jak podle § 162 z. ř. s., tak podle § 764 odst. 1 o. z.“

Z výše uvedeného je zjevné, že občanský zákoník výslovně vylučuje, aby se v rámci dědického řízení vypořádávaly vnosy z výhradního majetku jednoho z manželů na majetek společný. Komentářová literatura k vyloučení aplikace ust. § 742 odst. 1 písm. c) OZ uvádí, že zákonodárce nenabízí konkrétní důvody pro zavedení tohoto pravidla, ale lze se domnívat, že to bylo v minulosti z důvodu srovnání postavení obou manželů. V současnosti je tento názor překonán a v literatuře se objevují návrhy na vypuštění tohoto ustanovení. Komentářová literatura poukazuje rovněž na nekonzistentnost úpravy, jelikož zákonodárce sice vyloučil vypořádání vnosů z výlučného majetku na majetek společný, avšak již nevylučuje vypořádání investic ze společného majetku na majetek ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů.[\[1\]](#)

V rámci dědického řízení tedy nebude ten z přeživších manželů oprávněn žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek, ale nadále se zachovává jeho právo požadovat náhradu za to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek druhého z manželů. Vedle práva na náhradu bude však podle našeho názoru přeživší manžel současně povinen nahradit to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek. Úprava náhrady za investice se tedy uplatní oběma směry.

Konkrétní postup při vypořádání investice je popsán v komentářové literatuře k ust. § 742 OZ: *Při vyčíslení konkrétního vypořádacího podílu by mělo být v případě investic ze společného na výlučný majetek vždy zohledněno, že použité společné prostředky náleží i manželovi, v jehož prospěch bylo takto plněno. Hodnota investice, kterou je jeden z manželů povinen vrátit (zaplatit), by tak měla být při výpočtu nejprve přičtena k celkové hodnotě vypořádávaného majetku. Tím je určena celková výše majetku, který by byl vypořádáván, pokud by k vynaložení prostředku ve prospěch výlučného jmění jednoho z manželů nedošlo. Takto navýšená částka pak tvoří základ pro určení výše podílů na vypořádání obou manželů.“*[\[2\]](#)

Majetkové hodnoty se však v čase mění, což zohledňuje občanský zákoník ve svém ust. § 742 odst. 2, když stanoví, že hodnota toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, se při vypořádání společného jmění započítává zvýšená nebo snížená podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na niž byl náklad vynaložen.

Hodnota vypořádávané investice se tedy valorizuje, popř. redukuje, podle citovaného ustanovení v míře, které odpovídá podílu hodnoty majetku, na který byla investice vynaložena, ke dni zániku SJM a hodnoty majetku, na který byla investice vynaložena, ke dni jejího vynaložení. Výsledným podílem se následně násobí vynaložená investice. K tomuto si dovoluujeme uvést modelový příklad: Ze SJM manželů A a B byla investována částkou 100.000,-Kč rekonstrukce nemovitosti ve vlastnictví manžela B v roce 2018. V roce 2023 došlo k zániku SJM a manžel A požaduje náhradu investice ve

valorizované výši. Hodnota nemovitosti po vynaložení investice činila 5 mil. Kč a ke dni zániku SJM již 7,5 mil. Kč. Míra růstu hodnoty nemovitosti je podle předešlého výpočtu dána hodnotou 1,5. Investici ve výši 100.000,-Kč se tedy bude valorizovat násobkem 1,5, přičemž vynaložená investice valorizovaná podle pravidel ust. § 742 odst. 2 OZ odpovídá částce ve výši 150.000,-Kč. Tato částka bude podle předešlých pravidel připočtena k celkové hodnotě SJM a bude zohledněna při jeho vypořádání.

Vzhledem k výše uvedenému je zřejmé, že pravidla vypořádání společného jmění manželů v rámci dědického řízení se příliš neodlišují od pravidel standardního vypořádání soudní cestou pro případ rozvodu manželů, avšak s jednou výjimkou, kterou je nemožnost vypořádávání vnosů z výhradního majetku jednoho z manželů na majetek společný.

JUDr. David Řezníček, LL.M., Ph.D.,
advokát

Mgr. Jakub Souhřada

REZNICEK & CO.

[Řezníček & Co. s.r.o., advokátní kancelář](#)

Krajinská 281/44
370 01 České Budějovice

Tel.: +420 386 323 247
e-mail: reznicek@reznicek.com

[1] PSUTKA, Jindřich. § 764 [Řízení o dědictví]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 450, marg. č. 2.

[2] PSUTKA, Jindřich. § 742 [Pravidla soudního vypořádání SJM]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 359, marg. č. 3.

Další články:

- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Oceňování nemovitosti a přiměřená náhrada při zrušení spoluvlastnictví](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel × společnost\)](#)
- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)